

Nagyszombat: a jezsuita kollégium mint komplex intézmény a 18. században Rendtagok és épületek

Kádár Zsófia – Henrieta Žažová

„Jezsuita Pray kódex” jubileumi konferencia, 2023. szept. 28.

ELTE | BTK
BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR

Nagyszombat: jezsuita kollégium, gimnázium és egyetem

1615: jezsuita kollégium második alapítása, Forgách Ferenc esztergomi érsek

1616: gimnázium (*facultas linguarum*) kezdete

1635: egyetem alapítása, Pázmány Péter esztergomi érsek

1635: bölcsészettudományi kar (*facultas philosophiae*) kezdete

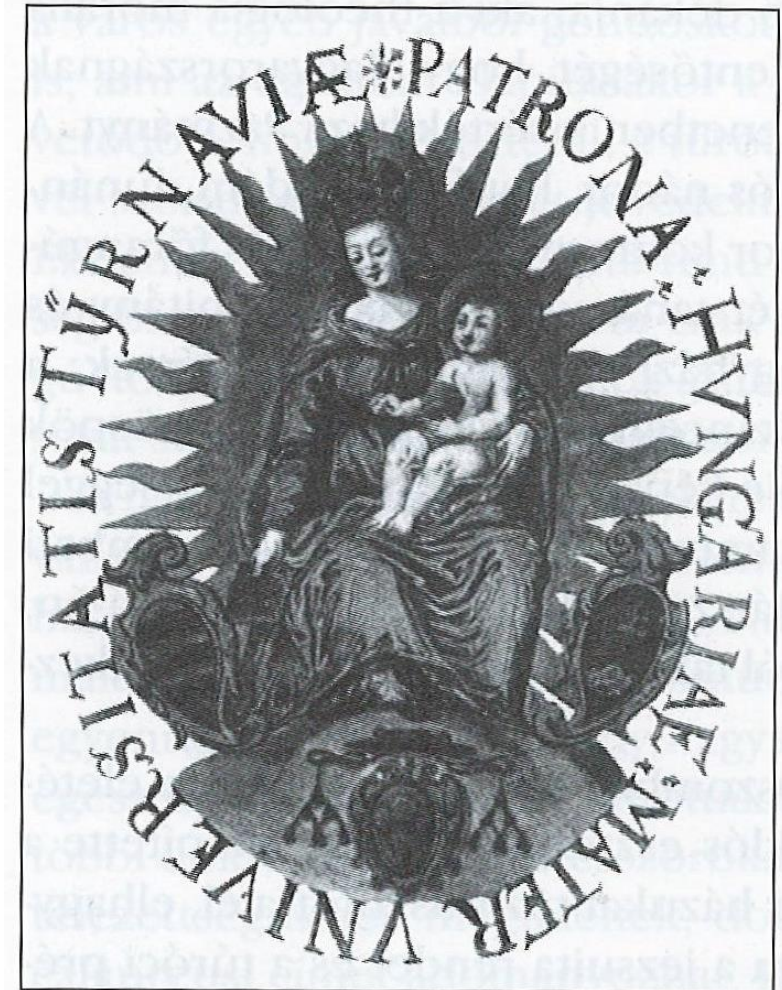
1638: teológiai kar (*facultas theologiae*) kezdete

1648: nyomda alapítása, Lippay György esztergomi érsek

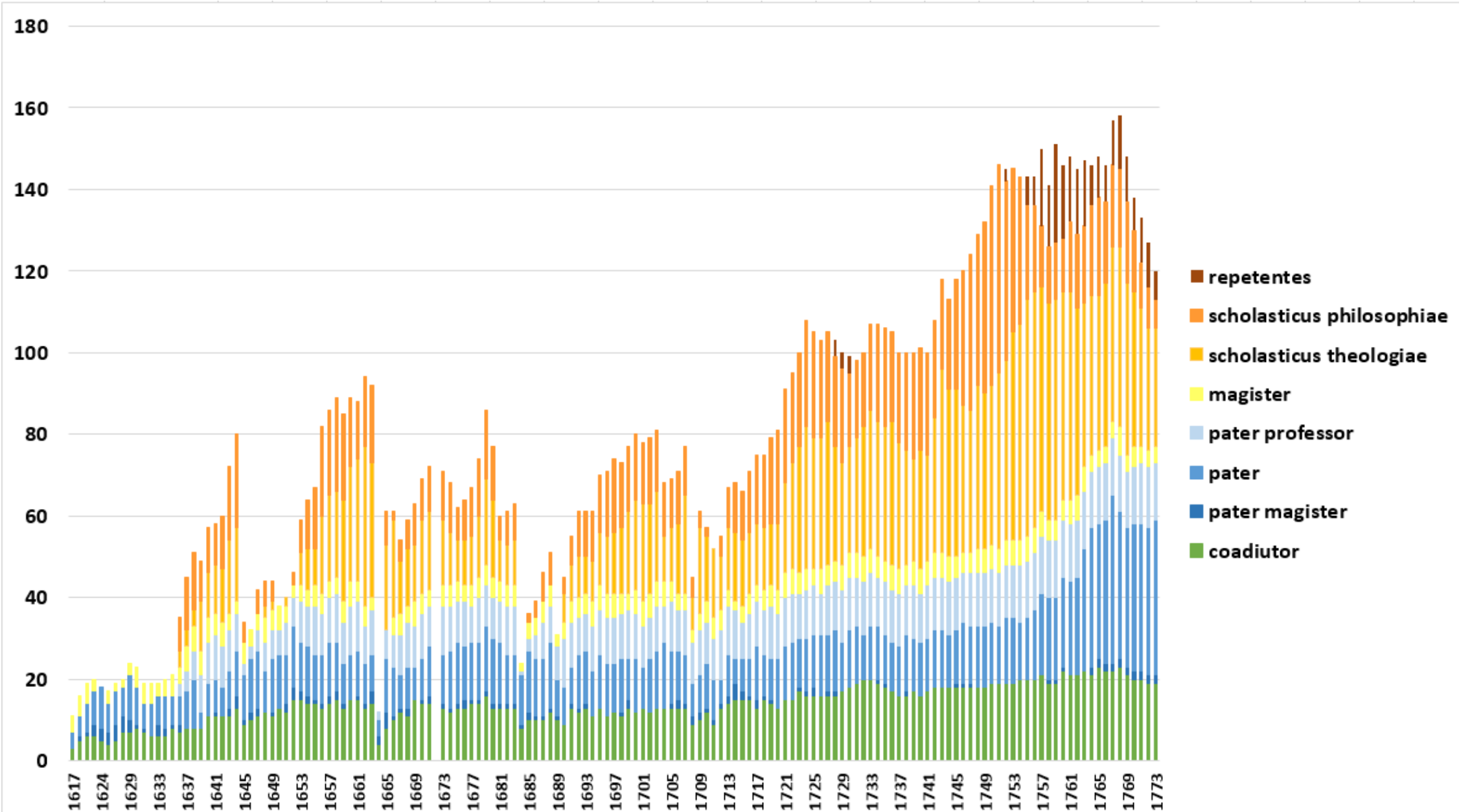
1667: jogtudományi kar (*facultas iurisprudentiae*) alapítása,

Lósy Imre és Lippay György esztergomi érsekek

1770: orvosi kar (*facultas medicinae*) alapítása, Mária Terézia

A Nagyszombatban szolgáló jezsuiták összlétszáma és megoszlása a rendtagok típusa (tevékenységi kör és rendi fokozat) szerint, 1617–1773

A nagyszombati egyetemi oktatók beosztása, 1732, 1753

1732	1753
professor casuum (2 fő)	professor historiae sacrae
professor metaphysicae	professor eloquentiae sacrae et profanae professor linguae graecae
professor logicae	professor logicae et metaphysicae* professor metaphysicae
professor physicae	professor physicae generalis et particularis experimentalis
professor mathematicae	professor matheseos
professor ethicae	professor iuris naturalis et ethicae*
professor theologiae scholasticae (2 fő)	professor theologiae
professor hebraeae linguae	professor hebraeae linguae
Professor Sacrae Scripturae	professor Sacrae Scripturae
professor controversiarum	professor controversiarum
professor canonum	professor canonum

A nagyszombati kollégium városon belüli terjeszkedése: házak, telkek és kertek vásárlása (1)

Év	Utca	Ház/kert	Eredeti tulajdonos
1630	<i>platea S. Joannis</i>	<i>domus</i>	<i>Catharina Praxo Relicta vidua Danielis Vargha, aliter Mazaniecz</i>
1630	<i>platea S. Joannis</i>	<i>domus medias</i>	<i>Rosina consors dicti Joannis Szikhert Pistoris Germanici</i>
1630	<i>platea S. Joannis</i>	<i>domus</i>	<i>Michael Kis aliter Kovacz</i>
1630	<i>platea S. Joannis</i>	<i>domus medias</i>	<i>Joannes vero Szalai, aliter Kovacs</i>
1630	<i>platea S. Joanni/ Jericho ucza</i>	<i>domus medias angularis</i>	<i>Anna, Relicta vidua Martini Kochis</i>
1630	<i>platea Jericho ucza</i>	<i>domus</i>	<i>Dominus Joannes Bogdanoczi</i>
1630	<i>platea Jericho ucza</i>	<i>domus</i>	<i>Joannes Szeőth, aliter Ach</i>
1650	<i>platea Jericho</i>	<i>domus medias + hortus</i>	<i>Michael Kohut</i>
1650	<i>platea malom vcza</i>	<i>domus medias + hortus</i>	<i>Joannes Havran</i>
1650	<i>platea Jericho</i>	<i>domus</i>	<i>Joannes Szeőth, aliter Ach</i>
1657	<i>platea vulgo Jeriko ucza</i>	<i>domus medias</i>	<i>Suzanna Szecsey providi condam Jacobi Szabo, alias Toth</i>

A nagyszombati kollégium városon belüli terjeszkedése: házak, telkek és kertek vásárlása (2)

Év	Utca	Ház	Eredeti tulajdonos
1691	<i>in Felseo Malom</i>	<i>domus</i>	<i>Bozoriana, alias Suzannae condam Lanczmár</i>
1691	<i>in Felseo Malom</i>	<i>domus medias</i>	<i>Relicta condam Martini Hubouszky</i>
1691	<i>in Felseo Malom</i>	<i>domus medias</i>	<i>Paulus Csonka</i>
1691	<i>in Felseo Malom</i>	<i>domus medias</i>	<i>Ioannes condam Pongrácz</i>
1691	<i>in Jericho plateis</i>	<i>domus medias</i>	<i>Martinus Kibel</i>
1691	<i>in Jericho plateis</i>	<i>domus medias</i>	<i>Franciscus condam Waldtschmidt</i>
1691	<i>in Septentrionali</i>	<i>domus submuralis</i>	<i>haeredum Ioannis Opatouszky</i>
1691	<i>in Septentrionali</i>	<i>domus submuralis</i>	<i>haeredum Melchioris Peczy</i>
1691	<i>in Septentrionali</i>	<i>domus submuralis</i>	<i>haeredum Nicolai Blanár</i>
1691	<i>in Septentrionali</i>	<i>domus submuralis</i>	<i>haeredum Georgii Rocsó</i>
1691	<i>in platea Sancti Ioannis</i>	<i>domus</i>	<i>Generosus Dominus Leonardus Morocz</i>
1691	<i>e regione Seminarii Sancti Adalberti et Templo S. Ioanni B.</i>	<i>domus</i>	<i>Dominus Ioannes Ocskay</i>

A konviktusok, szemináriumok városon belüli terjeszkedése: házak és telkek vásárlása

Év	Seminárium/konviktus	Ház	Eredeti tulajdonos
1657	<i>Adalbertinum</i>	<i>domus</i>	<i>Georgius Soós</i>
1710	<i>Adalbertinum</i>	<i>fundus</i>	<i>Egregius Ladislaus Pyber</i>
1710	<i>Adalbertinum</i>	<i>fundus medius</i>	<i>Georgius Kameniczky</i>
1710	<i>Adalbertinum</i>	<i>fundus medius</i>	<i>Joannes Lehoczky</i>
1729	<i>Adalbertinum</i>	<i>domus desertis</i>	<i>Martinus Baznik</i>
1649	<i>Seminarium Generale</i>	<i>domus</i>	<i>Pyberiana</i>
17. sz. 70. é.	<i>Seminarium Generale</i>	<i>domus</i>	<i>Thoseghiana</i>
1687	<i>Marianum</i>	<i>quatuor sessiones</i>	<i>Paulus Szecsény, Ignatius Boka, Stephanus Zelezoczy, et Dominarum Elisabetha, et Anna Visskelethy</i>
1641	<i>nemesi konviktus</i>	<i>domus</i>	<i>Thelegdiana</i>
1668	<i>nemesi konviktus</i>	<i>domus desertis</i>	<i>haeredes Martini quondam Comaromi</i>
1748	<i>nemesi konviktus</i>	<i>fundus</i>	<i>Altaria Sanctae Catharinae</i>
1713	<i>Stephaneum</i>	<i>domus</i>	<i>Eszterhaziana</i>
1724	<i>Stephaneum</i>	<i>domus</i>	<i>Egregius Ioannes Petok</i>
1724	<i>Stephaneum</i>	<i>domus</i>	<i>Altaria Sanctae Elisabethae</i>

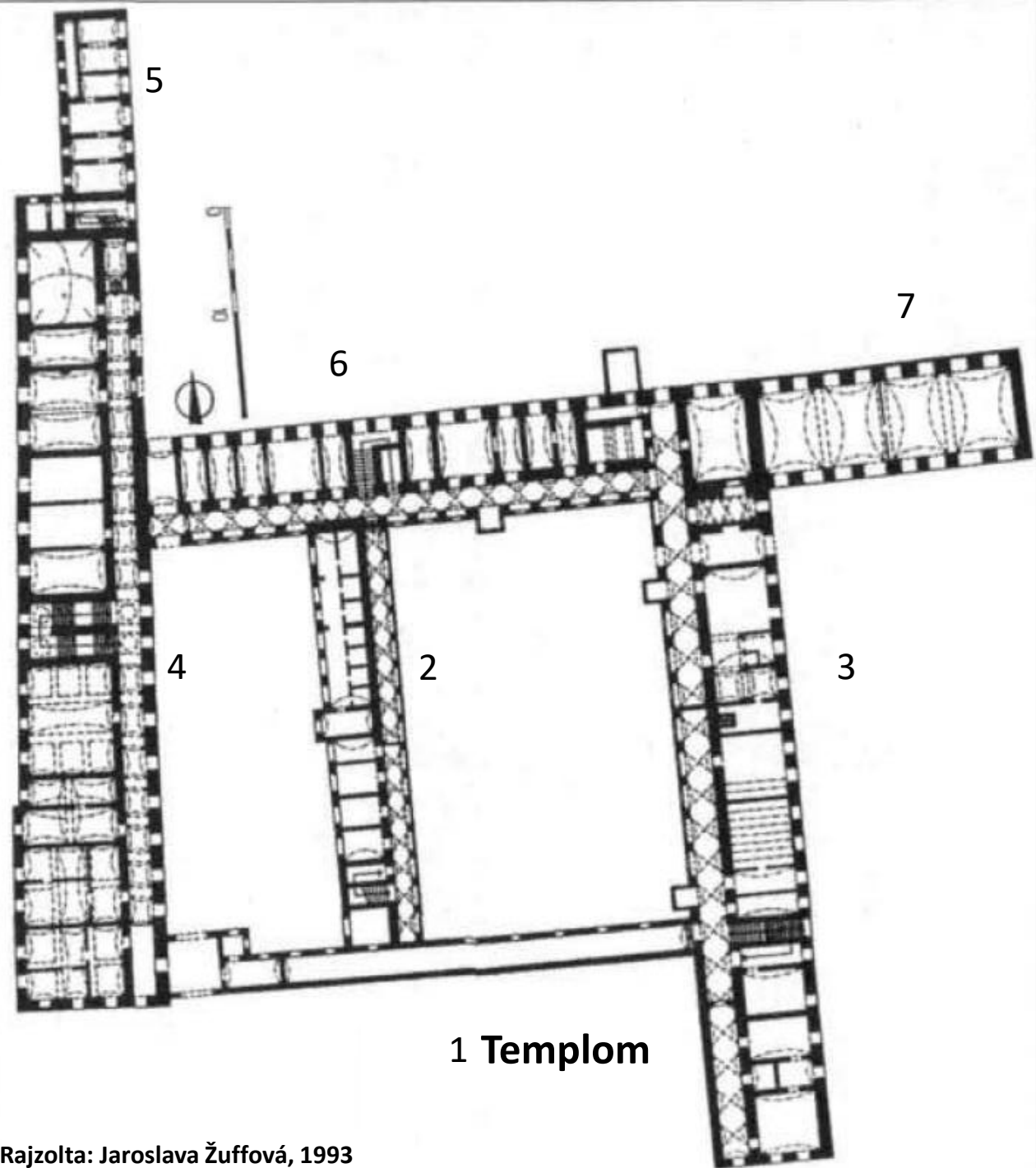

Főoltár, 1640, 20,3 m magas x 14,8 m széles
belső dekoráció, 1640–1700 itáliai, osztrák és hazai mesterek

Keresztelő Szent János-templom, 1629–1637
61,0 m hosszú, 28,1 m széles, 20,3 m magas

**Nagyszombat, jezsuita kollégium –
a földszint és az összekötő folyosó alaprajza,
(mai állapot)**

- 1. Keresztelő Szent János-templom, 1629–1637**
- 2. Középső szárny „Croatia”, 1635–1640**
- 3. Keleti szárny „Hungaria”, 1643–1652**
- 4. Nyugati (akadémiai) szárny, 1667–1689**
- 5. Nyomda, 1700**
- 6. Északi szárny „Transylvania”, 1689 után**
- 7. Északkeleti szárny „Gallia”, 1753**

Középső szárny „Croatia”, 1635–1640

Keleti szárny, „Hungaria”, 1643–1652

Fényképezte: Stanislav Šišulák, 2010

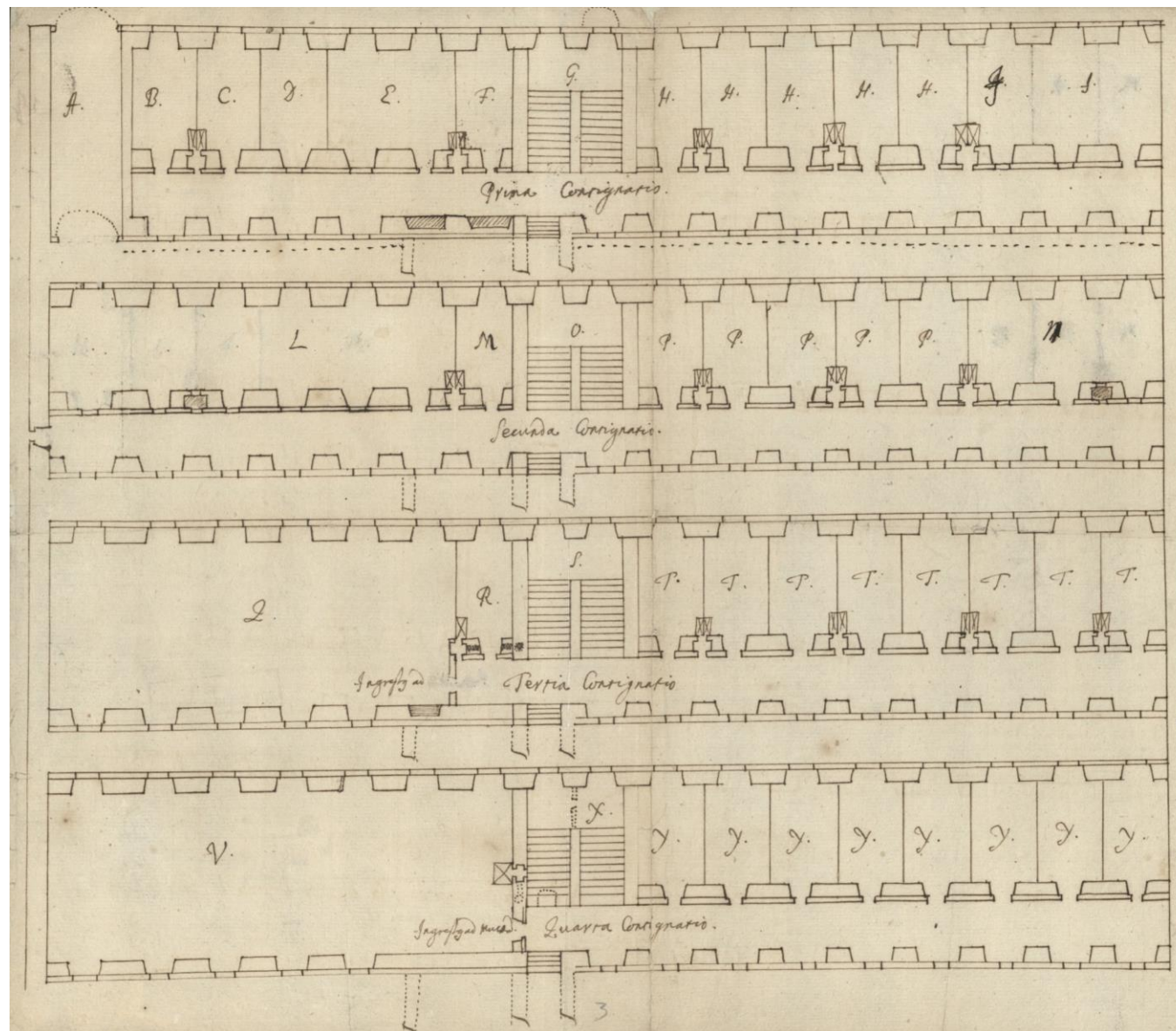

Északi szárny, „Transylvania”, 1689 után

Fényképezte: Barbora Likavská, 2020

Az északi szárny alaprajza, 1689

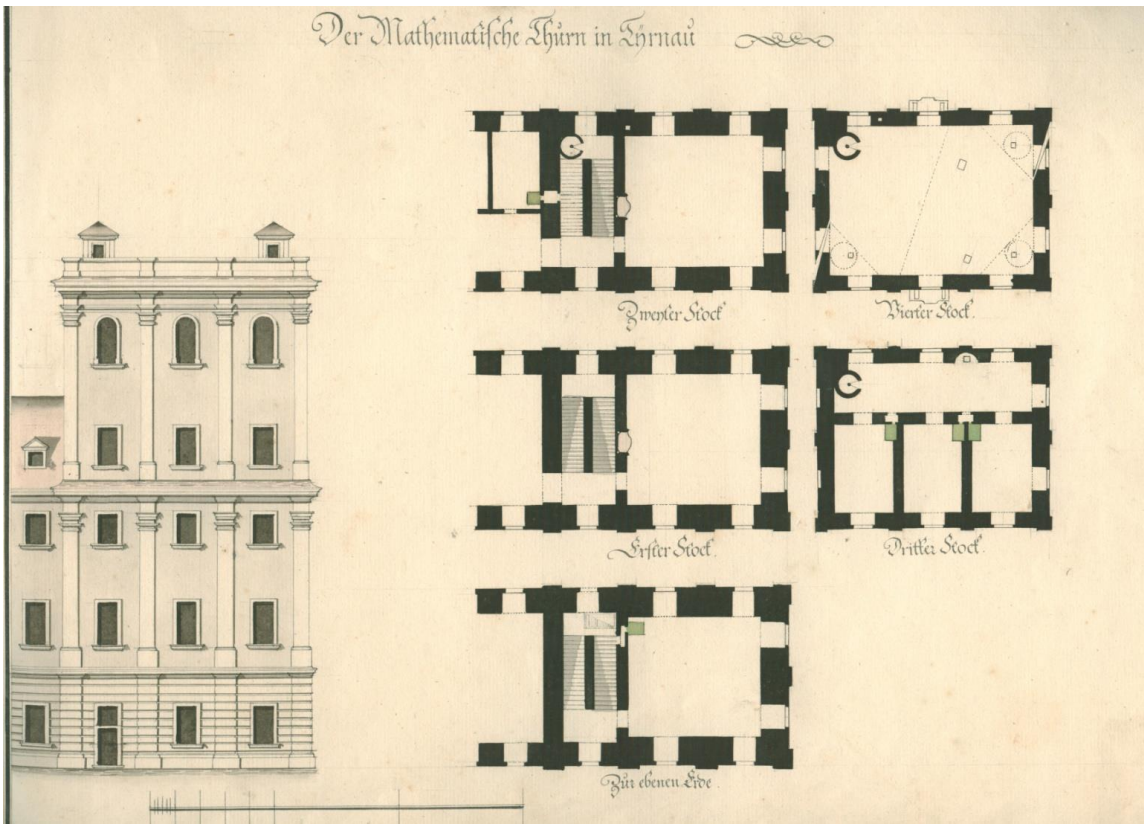

MNL OL, T 86 XII/0003 (részlet)

Északkeleti szárny, „Gallia”, 1753

Fényképezte: Stanislav Šišulák, 2010

Csillagászati torony – homlokzat és alaprajz

Georg Karl Zillak, 1773 után

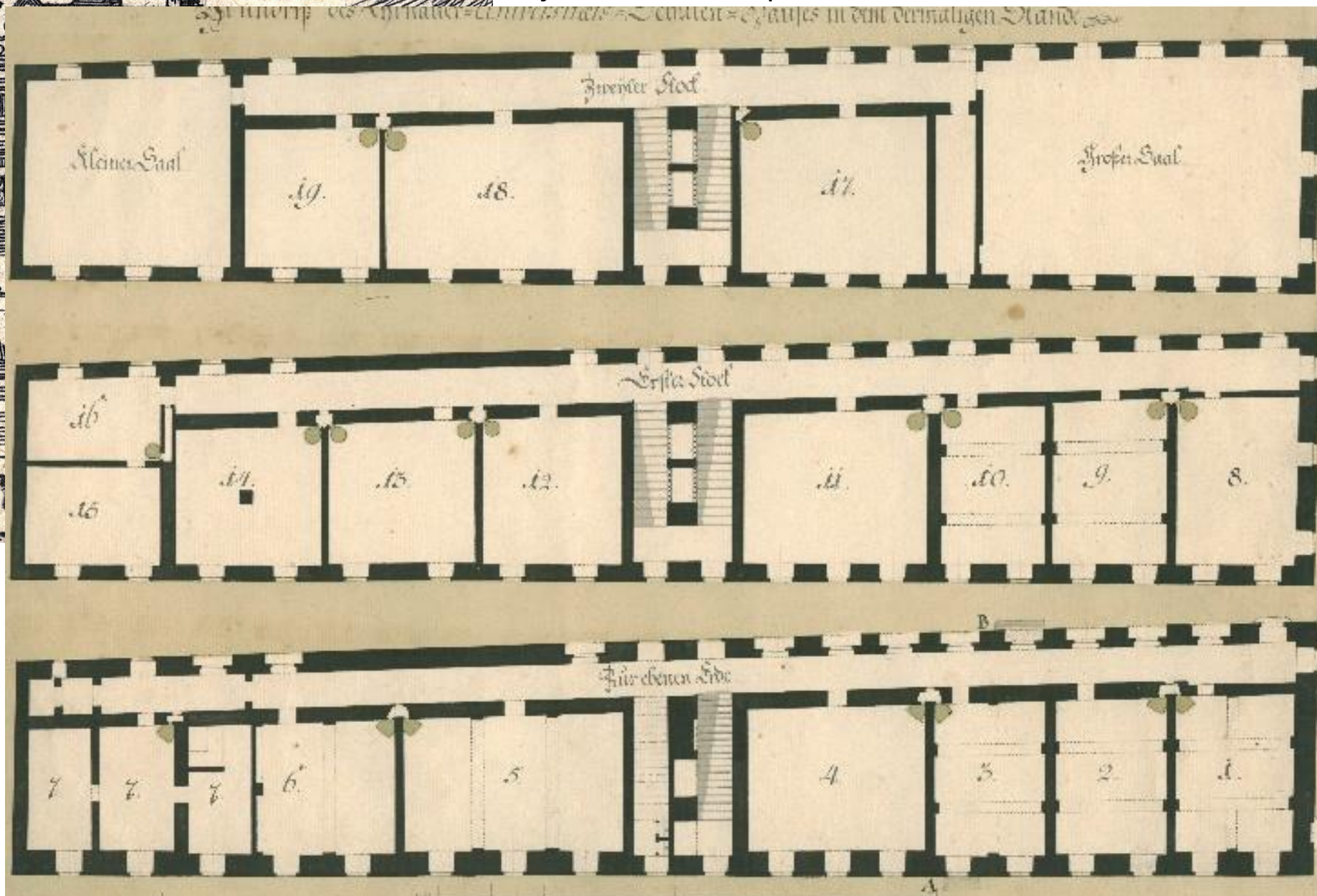
Szent Adalbert Egyesület Gyűjteménye (Trnava), Fasc. AR I, No. 6/XII.

Nyugati, akadémiai szárny

Rajzolta: Franz Leopold Schmitter, 1742

Földszint, első és második emelet
alrajza, Georg Zillak, 1773 után

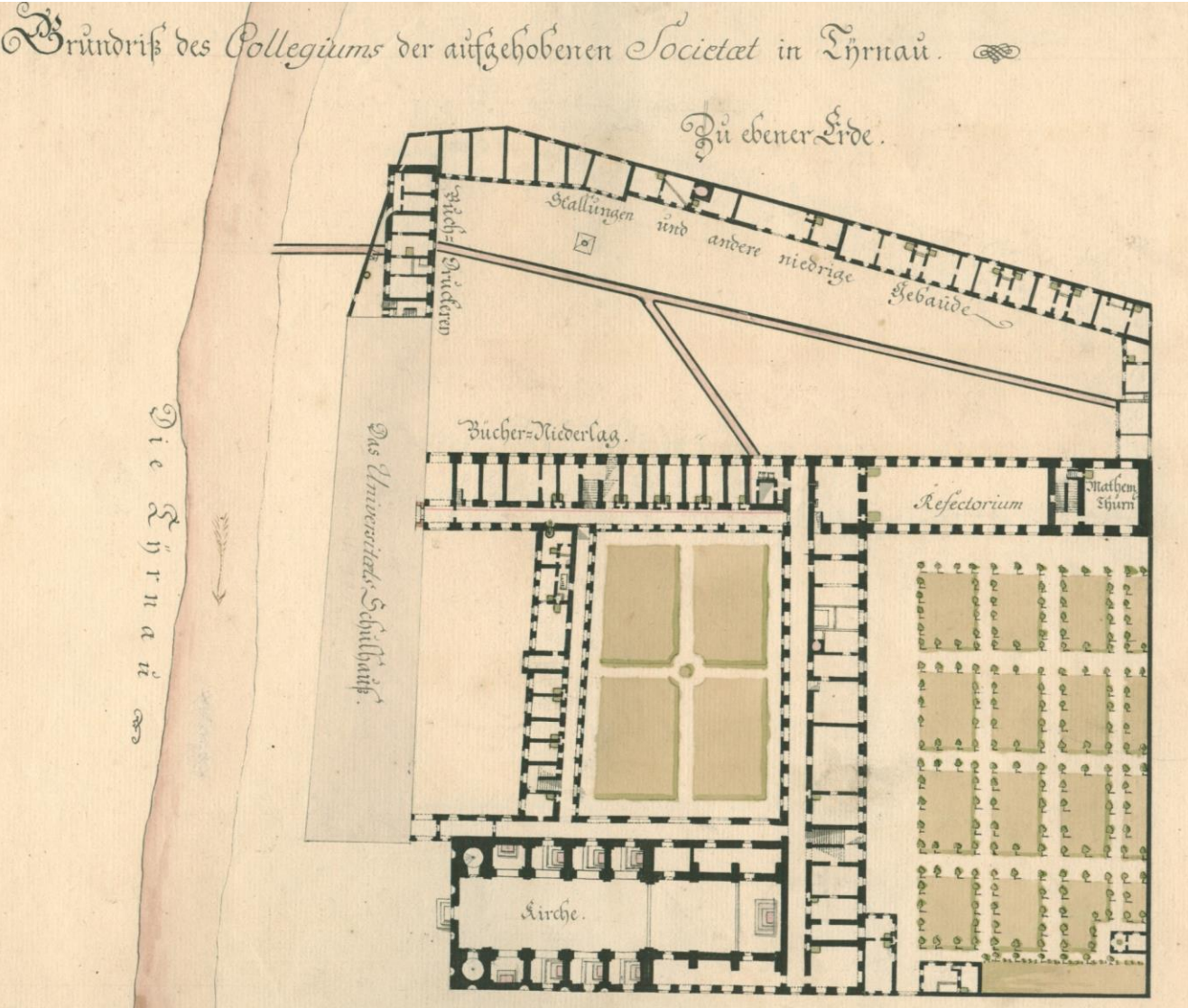
Gazdasági épületek

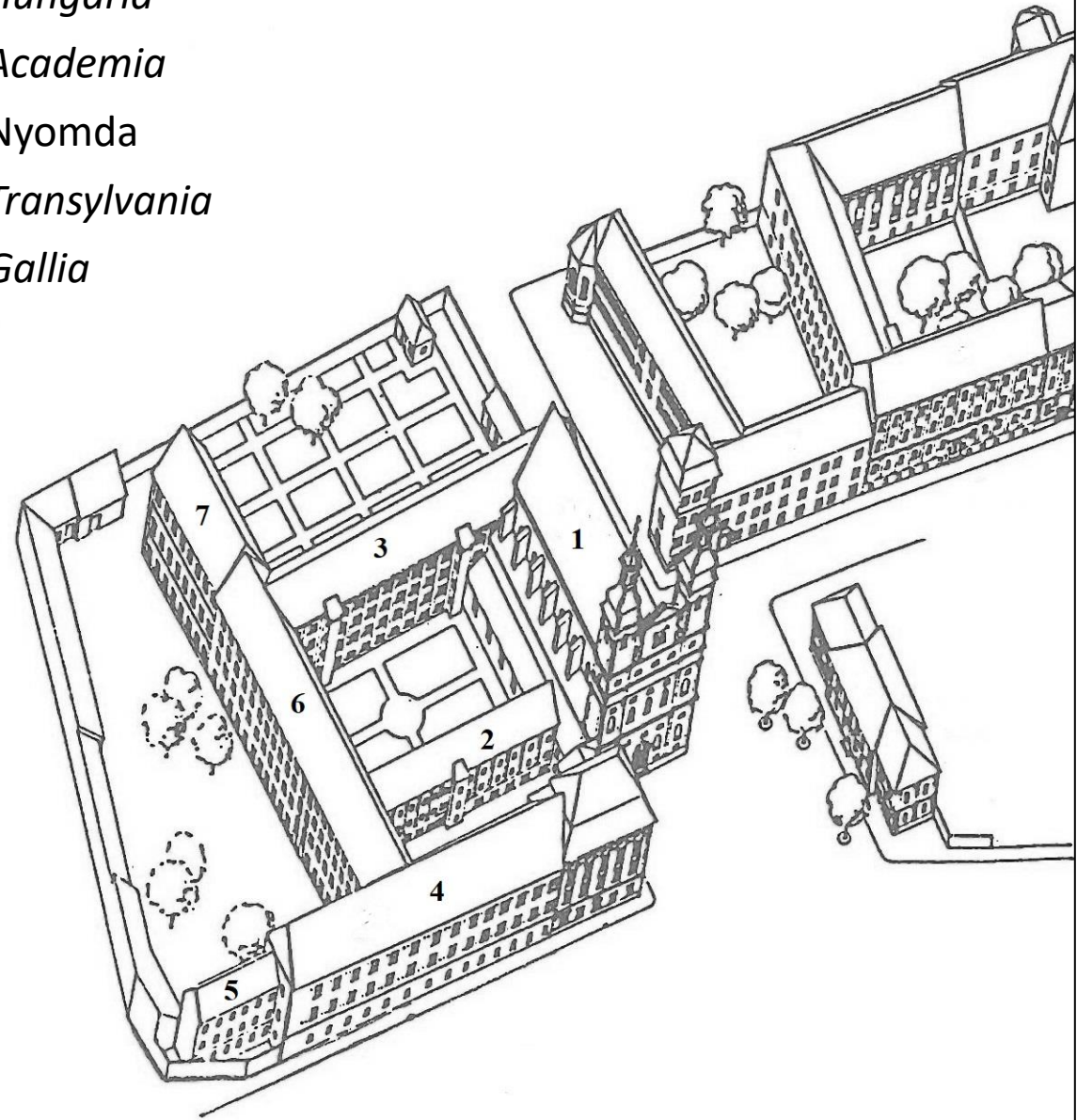
Fényképezte: Barbora Likavská, 2020

A jezsuita kollégium és templom – Az 1773 utáni alaprajz és rekonstrukciós rajz

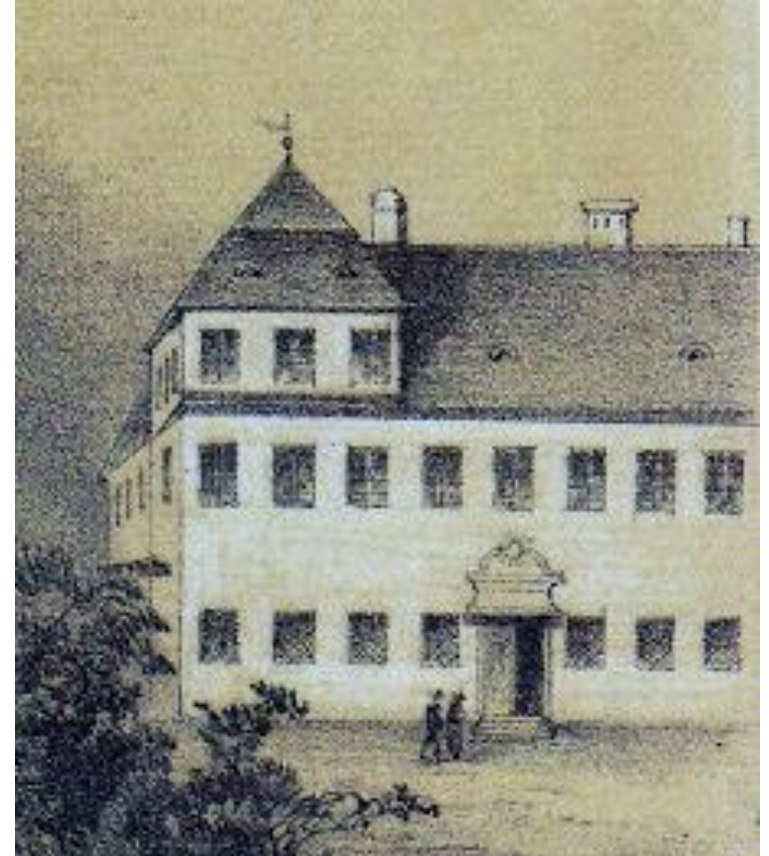
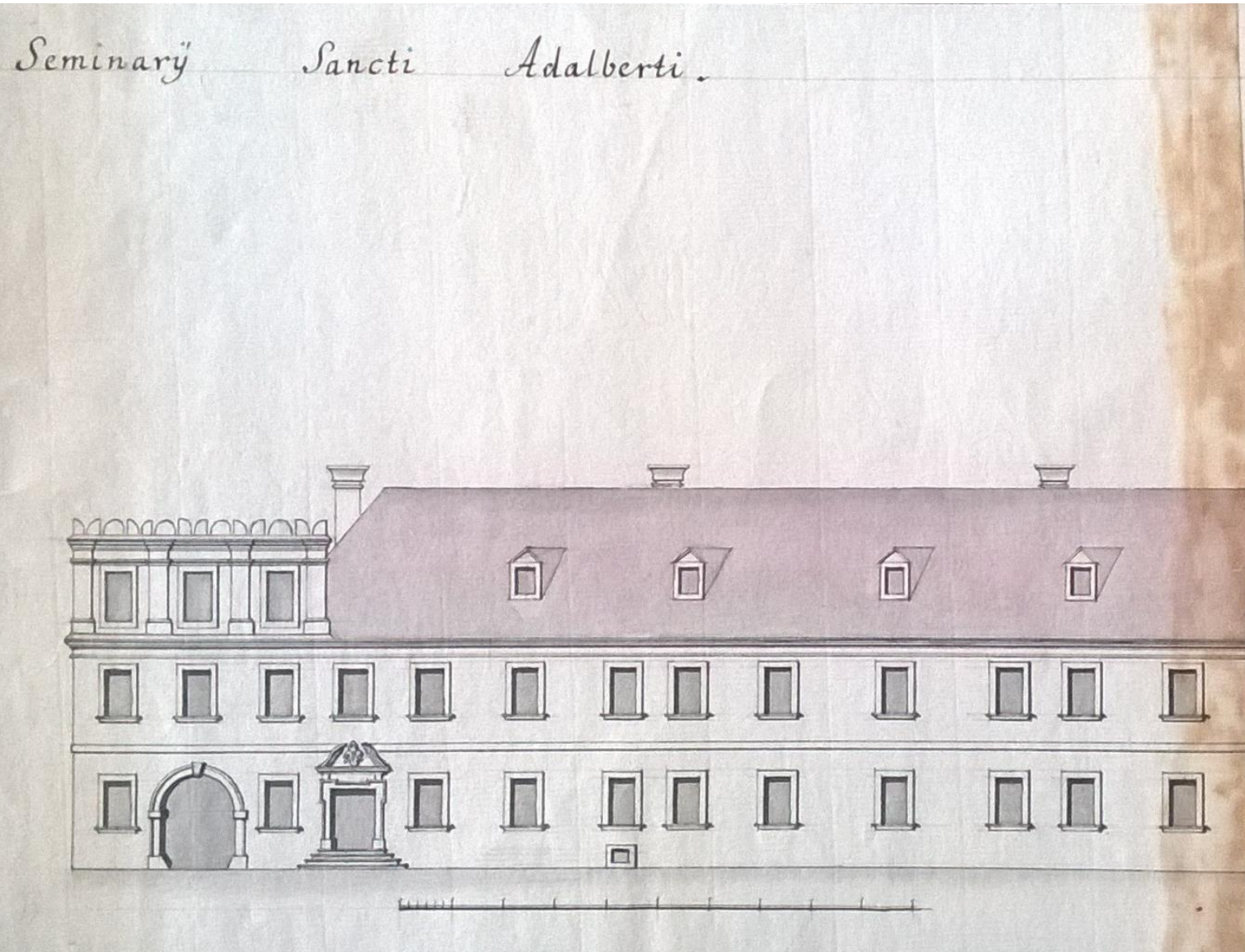
1. Keresztelő Szent János templom
2. Croatia
3. Hungaria
4. Academia
5. Nyomda
6. Transylvania
7. Gallia

Georg Karl Zillak, 1773 után
Szent Adalbert Egyesület Gyűjteménye, Fasc. AR I, No. 6/VIII

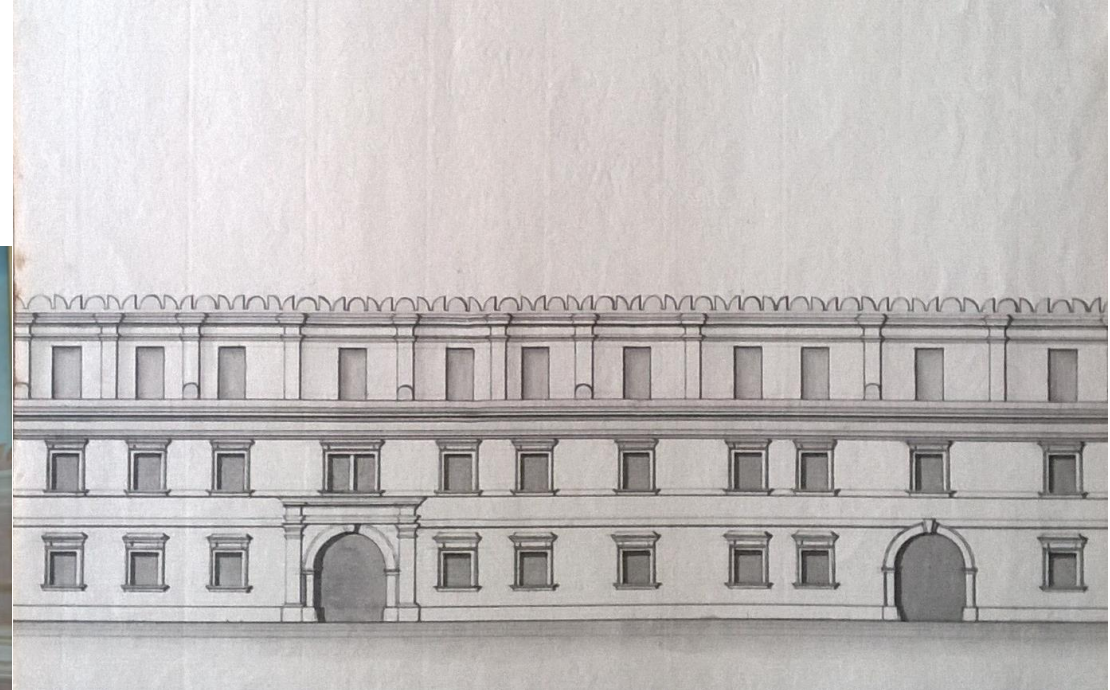
Adalbertinum
homlokzat a 18. században, 1856-ban és 2020-ban

**Collegium Generale
homlokzat a 18., a 19. században
és 2002-ben**

Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Tervtár, Icon 225

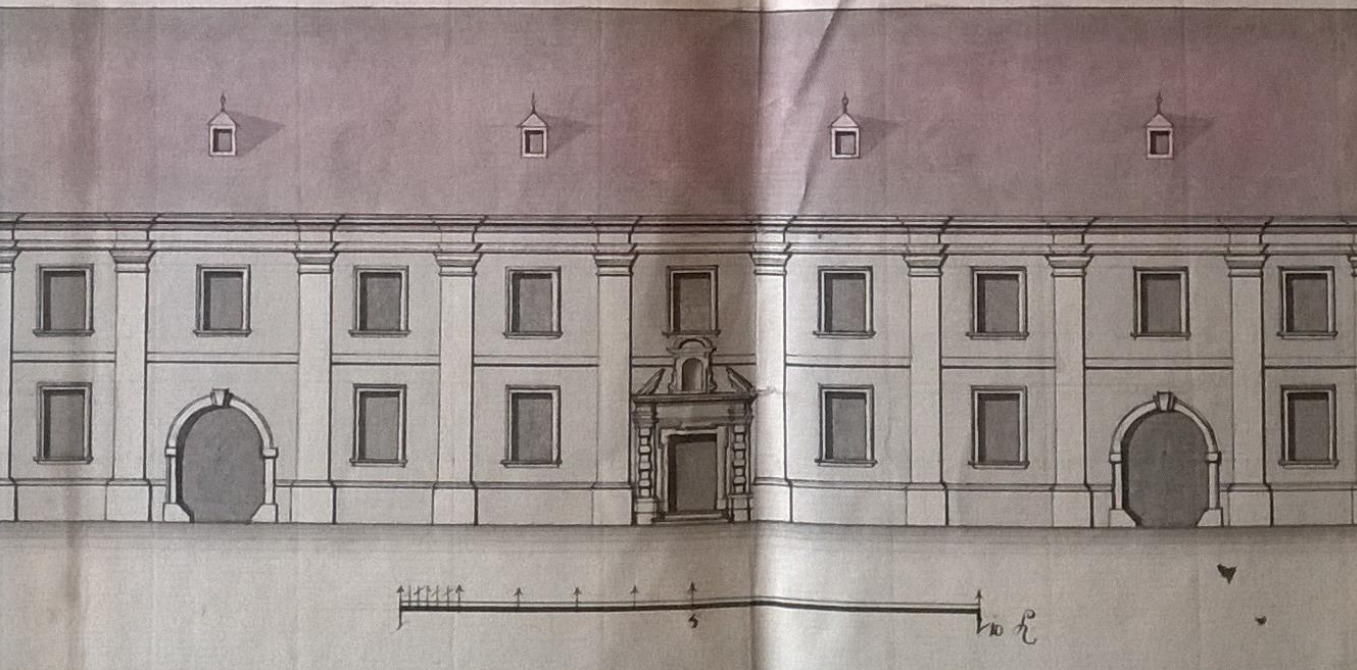
**19. századi festmény
Szent József
központi alakjával
Prímási Levéltár, Esztergom**

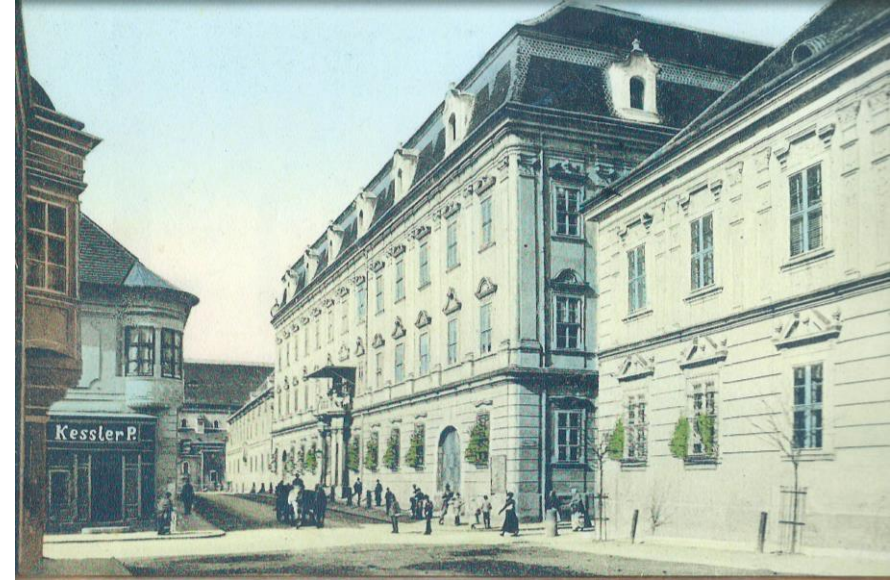
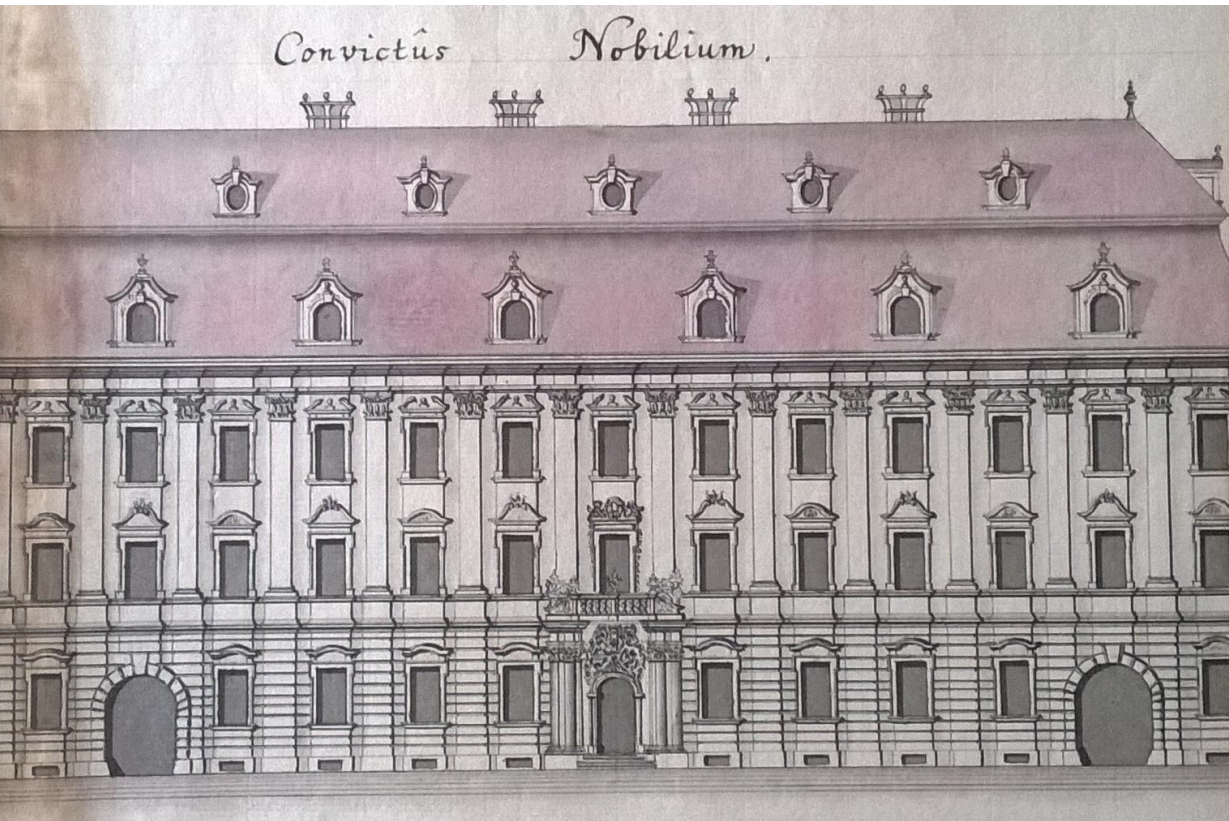
Marianum homlokzat a 18. században, 1900-ban, 2000-ben

*Seminary B. Mariae Virginis
Tyrnaviensis Prospectus
exterior.*

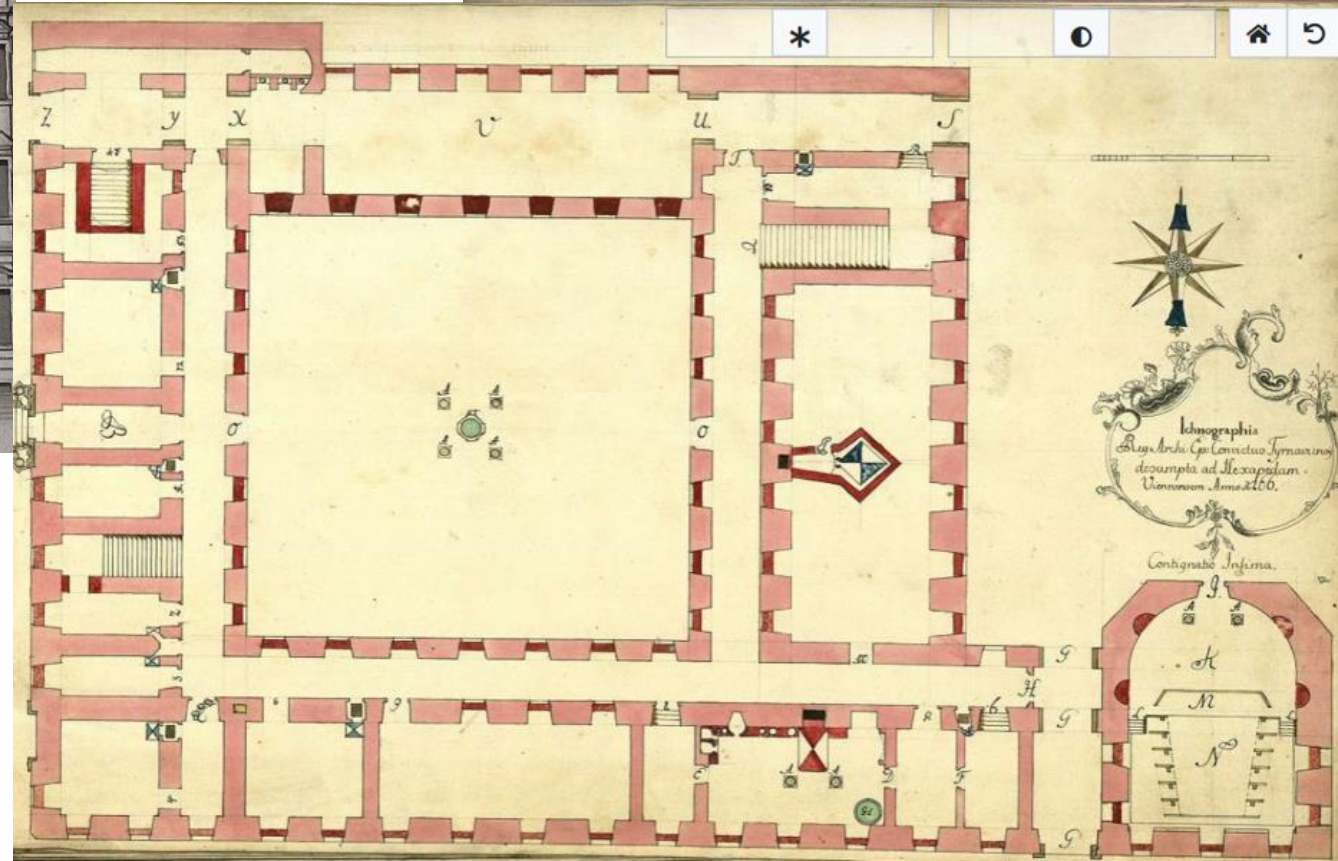

Nemesi konviktus: alaprajz 1766-ból, homlokzat a 18. században és 1910-ben

Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Tervtár, Icon 225

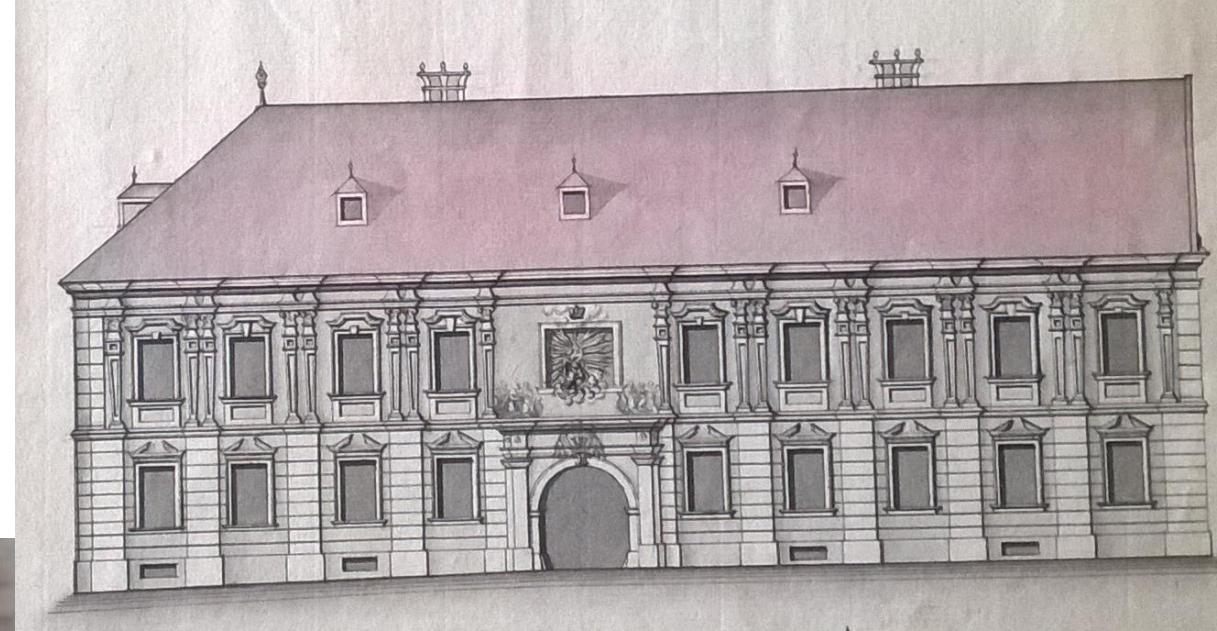
MNL OL, S 12, Div VIII, No. 443

Stephaneum homlokzat a 18. században, 1915-ben és 2015-ben

Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Tervtár, Icon 225

AGYSZOMBAT - Érseki konviktus és árvaház

MONUMENTUM
GRATITUDINIS

Res gestas Virorum, quorum
singulari beneficio stat,

Inscriptus aut ornat. *Physico*
UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS,

brevi narratione exhibens.

HONORIBUS

Perillustrium, Reverendorum,
Prænobilium, Nobilium, ac Do-
ctissimorum DD. AA.LL. & Philosophiæ

MAGISTRORUM,

Mathematico Cum *Musico*

In Alma Archi-Episcopali Universitate
Societatis JESU Tyrnaviensi,

Collegii PROMOTORE *Tyrnaviensi.*

R. P. FRANCISCO KUNICS

è Societate JESU, AA. LL. & Phi-
losophiæ Doctore, ejusdemque Pro-
fessore Emerito, ac p. t.

Sen. SENIORE. *2250.*

Supremâ Magisterii Philosophici laureâ
condecorarentur.

Oblatum

Ab Illustrissima Rhetorica Tyrnaviensi

Anno à parta Salute M. DCC. XXXIII.

Mense Junio, Die XXV.

Tyrnaviæ, Typis Acad. per Leopold. Berger.

(I)

RUDOLPHUS II.
IMPERATOR
COLLEGII FUNDATOR.

Rudolphus id Nominis II. Im-
perator, cognomentô Cle-
mens, Maximilianô itidem
II. Cæsare, & Mariâ Philippi II. Hi-
spaniarum Regis Filiâ genitus, funda-
re-ti abs se in hac urbe Regia Collegii, to-
in-tô per hoc tempus Regnô amplissimi,
& ad præcipuam partem patriæ Juven-
tutis, bono utriusque Reipublicæ, for-
mandam intenti, gloriam sibi vindicat,
& immortalem nominis apud posteros
deposcit memoriam. Vienna Urbs Cæ-
sarum Augusta Anni M. D. LII. decimô
octavô Julii orbi eum dedit; Hispana
subinde aula ad omnem heroicæ virtu-
tis

A

(68)

deret, à quo totam ipsa antea vitam
hauserat. Encomiis Virum incom-
parabilem cum domestici, tum exteri,
in quibus laudem assentatio non ex-
torlit, scriptores celebravere, quos re-
censere memor institutæ brevitatis
omitto. Nos interim immensis bene-
ficiis, quæ ab eo accepimus, admoni-
ti, vitam ejus singulari cum virtute
decursum chartis iterum illivimus, quò
certius gratos nos esse voluisse signifi-
caremus.

FERDINANDUS PALFFI
Episcopus Agriensis Scholarum
Fundator.

Quæ hodie Tyrnaviensis Athenæi
magnificè educta moles jucun-
dam speciem objicit intuentibus, ma-
gnum fuisse, tamen muta ac tacens
indicat, cui suam, ad quam assurrexit
amplitudinem, refert in acceptis. Ni-
mirum Viro illi omni laudis genere
maximo Pazmano in perducendo ad
cul-

[Akai, Johannes]: Monumentum gratitudinis, res gestas virorum, quorum singulari beneficio stat aut ornat universitas Tyrnaviensis brevi narratione exhibens, in specie Rudolphi Imp., Nic. Eszterházi Palatini, Card. Pasmani, Ferd. Palffi Ep. Agriensis, utriusque S. I. Georgii Lippai et Georgii Szelepcsényi Archiep. Strigon. Tyrnav, 1733.